

zien, — met een lichten grond van rhetorischen holklank en academische onbehaaglijkheid, die ons in zekeren zin aan de Caracci doet terugdenken. Maar door de zeldzame kunstenaarskwaliteiten van David's leerling, Ingres, bleek dat geloof volkomen leefbaar. De daad van David moet opgevat worden, als de uiting van den diep beseften nood aan een terugkeer tot de discipline van de lijn, de lijn dan opgevat als het reinste merkteeken van den ordenenden, bezonken geest.

Deze discipline was sinds de XVIIe eeuw steeds despotischer door de zuiver schilder-kunstige veroveringen onderdrukt geworden. David voelde den nood eener reactie, doch zijn daad bleek bij gebrek aan genialiteit een anachronisme. Den fijn besnaarden Ingres ontbrak het aan die felle, ongebonden schilderspassie, die tot uiting komt in dien donkeren sourdine-toon die de vormen en kleuren onderling verbindt en de klaar uitgeschreven lijn verdoezelt, of ook wel aan die sterke verbeeldingskracht, die we bij zijn meeste tijdgenooten aanstippen: Turner, Constable, Delacroix en Corot. Ingres valt vooreerst op door alles wat hem van zijn tijdgenooten scheidt: door het klare, effene licht waarin elke kleur en vorm volledig opgehelderd wordt en waardoor elke „onzuivere" toon en elk verzwarend spoor van den penseel-slag zorgvuldig vermeden worden; door het nooit falende, voluitgeschrevene van de lijn, die elken vorm duidelijk omsluit en elke kleur gaaf en onverdeeld tegenover de andere stelt; kortom overal straalt die hem aangeborene beheerscheid door, sterk afstekend tegen de fel uitslaande vlam van passie bij zijn tijdgenooten. Degas heeft den nood aan de lijn en aan den plastisch-vasten vorm dan weer verzoend met de picturale veroveringen der XVIIe, XVIIIe en XIXe eeuw, door de uitzonderlijke schilderskwaliteiten, waarmee hij zoozeer bloedeigen van zijn tijd is. Datzelfde probleem der verzoening van lijn en kleur maakt het motto uit van Van Gogh's kunstbekommernis, — en meteen van die aller post-impressionnisten.

Ook Degas staat op het standpunt der post-impressionnisten, doch zijn daad krijgt een bijzondere draagwijdte, wanneer men vaststelt, dat hij zelfs tot een oudere generatie dan die der impressionnisten behoort, het strenge David-Ingres geloof vastzet, en in zijn langen levensloop voor de nieuwste stroomingen steeds ontvankelijk bleek, ja zelfs tot het einde toe de kracht van een vernieuwer behield.

Aldus gesitueerd, moet het ons niet verbazen, treffende aanknoopingspunten te vinden tusschen Degas en den genialen meester, bij wien lijn en koloriet voor het laatst in een magistralen samenklank verbonden werden: Bruegel.

Zooals voor Bruegel is ook voor Degas het leven essentieel actie; de beweging verkrijgt een maximum van innerlijke spankracht door de lijn. Het koloriet is daar zeker aan ondergeschikt, doch evenals bij Bruegel van zulk een suggestieve kracht, zoo organisch met de lijn samengevoeld, dat